Antonio Fusco

Υπόθεση 178

Μια νέα έρευνα
του αστυνόμου Καζαμπόνα

Μετάφραση
Γιάννα Σκαρβέλη

Ελληνικά Γράμματα
Αθήνα 2019

Στον Στέφανο Τσίνι,
έναν από εμάς που έφυγε νωρίς,
χωρίς να μας δώσει καν τον χρόνο να καταλάβουμε.

Για τις ψυχές θάνατος είναι να γίνουν νερό,
για το νερό θάνατος είναι να γίνει γη,
από τη γη γίνεται νερό, κι απ' το νερό ψυχή

Ηράκλειτος

ΤΑ ΝΕΚΡΑ ΦΥΛΛΑ

1

Παρίσι, Νοέμβριος 1967

Ακόμα και το τέλος έχει αρχή.

Μια καμπή που οδηγεί σε έναν μονόδρομο, χωρίς επιστροφή.

Όταν τους είδε να έρχονται, ήξερε ότι θα τον σκότωναν.

Είχε χρόνο να αποφασίσει. Λίγα λεπτά για να πειστεί ότι δεν είχε πια νόημα να προσπαθήσει να ξεφύγει.

Μέρες τον έψαχναν. Είχαν ρωτήσει γι' αυτόν σε όλα τα μαγαζιά της περιοχής. Αργά ή γρήγορα θα τον έβρισκαν.

Η μαύρη Λάντσια Φλάβια σταμάτησε στη γωνιά του δρόμου, βγήκαν από μέσα δύο. Έστρωσαν το σκούρο μπορσαλίνο στο κεφάλι τους, σήκωσαν τον γιακά του παλτού τους και διέσχισαν τον δρόμο.

Ο οδηγός έμεινε στο αμάξι και περίμενε. Άνοιξε το παράθυρο και άναψε τσιγάρο. Ο καπνός ανέβηκε προς τα πάνω και χάθηκε μέσα στον υγρό, αφράτο αέρα.

Παρατήρησε αυτόν που περπατούσε λίγο πιο πίσω,

ήταν πιο νέος και ψηλότερος. Πλησίασε στην είσοδο της πολυκατοικίας, με το αριστερό χέρι κολλημένο στο πλευρό του, σαν να έκρυβε κάτι από κάτω.

Αυτό που έπρεπε να γίνει είχε γίνει. Δεν υπήρχε τίποτα πια για το οποίο να αξίζει να ζει μέσα στο κενό της μοναξιάς του, που του είχε γίνει ανυπόφορη.

Ουσιαστικά πεθαίνουμε γιατί πάντα κάποιος ή κάτι μας σκοτώνει, σκέφτηκε. Ένα πρόσωπο, μια αρρώστια, ένα αυτοκίνητο. Καμιά φορά, σκοτώνουμε τον εαυτό μας ακόμα κι εμείς οι ίδιοι.

Ο Λάρι Στόουν είχε δει πολλούς νεκρούς. Ήταν ανταποκριτής της *Chicago Daily News* στον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, κατά τις επιχειρήσεις για την απελευθέρωση της Ιταλίας και αργότερα της Γαλλίας.

Αυτό που μετράει πραγματικά, έλεγε, είναι το πώς πεθαίνεις: όρθιος ή γονατιστός. Κι αυτό εξαρτάται από το πώς έζησες τη ζωή σου, αν προτίμησες τη βολική αγκαλιά του ψεύδους ή αναζήτησες την αλήθεια. Πέρα από τα φαινόμενα και τα συμφέροντα.

Το ψέμα καθησυχάζει, και με τον καιρό ξεχνιέται.

Η αλήθεια, αντίθετα, είναι αντάρτισσα. Αν τη συνηθίσεις, δεν σου φαίνεται ποτέ αρκετή. Την αναζητάς παντού, χωρίς να νοιάζεσαι πόσο μεγάλη θα είναι η οργή εκείνου που την είχε κρύψει εκεί που την ανακάλυψες.

Η αγάπη για την αλήθεια σε κάνει κλέφτη των αδυναμιών του άλλου. Σε διδάσκει να βλέπεις πέρα από το επιτρεπτό. Δεν πρέπει, όμως, ποτέ να κάνεις κατάχρηση της αλήθειας. Μπορεί κανείς να πεθάνει από υπερβολική δόση. Αυτό συνέβαινε αυτή τη στιγμή σ' εκείνον.

Είχε επιστρέψει στο Παρίσι πριν από λίγους μήνες. Είχε νοικιάσει μια γκαρσονιέρα στον δεύτερο όροφο μιας παλιάς πολυκατοικίας στην αποβάθρα Μοντεμπέλο, λίγα βήματα από τη γέφυρα που οδηγεί στο Ιλ ντε λα Σιτέ, το ένα από τα δύο νησάκια του Σηκουάνα.

Ο λογαριασμός που έπρεπε να πληρώσει ήρθε στο τέλος μιας γκρίζας φθινοπωρινής μέρας, ενώ κοίταζε από το παράθυρο τα πλατάνια που ξεφορτώνονταν τα άχρηστα πια φύλλα τους.

Το χώμα, οι στέγες των σπιτιών, τα κλαριά των δέντρων ήταν ποτισμένα από τη θαμπή ομίχλη. Η ζωή ανάσαινε με έναν ρυθμό αργό, γεμάτο προσμονή. Ήταν μία από εκείνες τις μέρες που αισθάνεσαι εύκολα γαλήνη μέσα σου.

Έμεινε εκεί, όρθιος, να περιμένει. Συνέχισε να θαυμάζει το τοπίο σαν να μη συνέβαινε τίποτα. Είχε αποφασίσει ότι αυτή θα ήταν η τελευταία εικόνα που θα έμενε εντυπωμένη στο μυαλό του. Ήθελε αυτή να είναι η πρώτη σκηνή στην ταινία της ζωής του. Στην ταινία που σε λίγο θα έβλεπε αντίστροφα, σ' αυτό το ταξίδι της επιστροφής στην αφετηρία που, όπως λένε, κάνουμε όλοι όταν έρχεται η στιγμή να εγκαταλείψουμε τον κόσμο τούτο.

Του άρεσε η ιδέα. Πρώτα, ένα αργό τράβελινγκ στα χρυσοκόκκινα φύλλα που είχαν μαζευτεί στην άκρη των πεζοδρομίων της αποβάθρας κι έπειτα, σιγά σιγά, το πλάνο ανοίγει στο ποτάμι μέχρι που αγκαλιάζει τους μυτερούς κώνους του καθεδρικού ναού της Παναγίας των Παρισίων.

Οι δύο μαυροντυμένοι άντρες ανέβηκαν τις σκάλες ψάχνοντας τη σωστή πόρτα. Τους την έδειξε ο ταχυδρόμος, στον οποίο έδωσαν είκοσι φράγκα αφού πρώτα τον ρώτησαν ποιο είναι το διαμέρισμα του Αμερικάνου.

Έτσι, ο Λάρι Στόουν είχε τον χρόνο να διαλέξει ακόμα και τη μουσική για τους τίτλους αρχής της ταινίας του.

Έμενε μέρες τώρα στο πλατό του πικάπ: *Les feuilles mortes*. Κάθε τόσο, όταν ήταν αρκετά μεθυσμένος ώστε να αντέχει το βάρος της μελαγχολίας και των αναμνήσεων, το έβαζε να παίζει στο μικρό δωμάτιο. Γύριζε και κοίταζε μέσα από τα θολά τζάμια ενώ κυλούσαν τα δάκρυά του.

Τα νεκρά φύλλα τα μαζεύει το φτυάρι,
σαν τις αναμνήσεις και τις λύπες,
κι ο Βοριάς τα παίρνει μακριά,
στην κρύα νύχτα της λησμονιάς

Ήταν ένα ποίημα του Ζακ Πρεβέρ, μελοποιημένο από τον Ζοζέφ Κοσμά. Έγινε παγκόσμια επιτυχία χάρη στη φωνή του Υβ Μοντάν, που το τραγούδησε στην ταινία *Les portes de la nuit*.

Ο Λάρι Στόουν την είχε δει στον κινηματογράφο «Μαρινιάν» ανήμερα Χριστούγεννα του 1946. Χιόνιζε και έκανε κρύο. Οι πληγές του πολέμου ήταν ακόμα ανοιχτές και καμιά φορά αιμορραγούσαν – από τους τοίχους των βομβαρδισμένων σπιτιών, από τα θλιμμένα πρόσωπα εκείνων που είχαν χάσει αγαπημένους και

περιπλανιόνταν σαστισμένοι αναζητώντας νέα σημεία αναφοράς. Υπήρχε, όμως, και πολλή ελπίδα, ενθουσιασμός και λαχτάρα για ένα νέο ξεκίνημα.

Συνόδευε την ομορφότερη γυναίκα στον κόσμο. Τη θυμόταν με κάθε λεπτομέρεια, σαν να μην είχε περάσει ούτε στιγμή από εκείνο το βράδυ. Τα πυκνά καστανά μαλλιά της, κατσαρά και πιασμένα πίσω. Τυλιγμένη μέσα σ' ένα μαλακό λευκό παλτό, που στένευε στη λυγερή της μέση. Την κρατούσε συνεχώς αγκαλιά, δεν την άφηνε καθόλου. Σαν να φοβόταν ότι θα την έχανε. Ήταν μια ενστικτώδης κίνηση. Ο πόλεμος είχε κάνει χειροπιαστή την αίσθηση του προσωρινού, και δεν είχε περάσει ακόμα αρκετός καιρός ώστε να ξεχαστούν όλα.

Την έλεγαν Αμελί. Ήταν νοσοκόμα στο νοσοκομείο Κοσέν. Την είχε γνωρίσει την άνοιξη του 1945, όταν πήγε εκεί για την αποκατάσταση ενός τραύματος που του είχαν περιποιηθεί στην Ιταλία. Στις τελευταίες φάσεις της νικηφόρας Μάχης του Ρίμινι τον χτύπησε ένας Γερμανός σκοπευτής. Η σφαίρα τού θρυμμάτισε το αριστερό γόνατο.

Η Αμελί τον φρόντισε, στάθηκε δίπλα του εκείνους τους δύσκολους μήνες. Για να τον βοηθήσει στην αποκατάσταση, τον συνόδευε στους περιπάτους του κατά μήκος του Σηκουάνα, ανάμεσα στα νεκρά φύλλα που μαζεύονταν στις άκρες του δρόμου.

Τα νεκρά φύλλα τα μαζεύει το φτυάρι,
σαν τις αναμνήσεις και τις λύπες,
Αλλά η αγάπη μου σιωπηλή και πιστή

πάντα χαμογελάει κι ευχαριστεί τη ζωή.
Σ΄ αγαπούσα πολύ, ήσουν τόσο όμορφη.
Πώς θες να σε ξεχάσω;

Η Αμελί έγινε η γυναίκα της ζωής του. Παντρεύτηκαν σε ένα μικρό εκκλησάκι στη συνοικία Μονπαρνάς και έζησαν μαζί τα επόμενα είκοσι χρόνια.

Τον πρώτο καιρό ταξίδευαν πολύ λόγω της δουλειάς του Λάρι ως συμβούλου του Γενικού Γραμματέα του ΟΗΕ. Έπειτα εγκαταστάθηκαν στο Λονδίνο, όπου έγινε και πάλι ανταποκριτής της εφημερίδας του. Δεν έκαναν παιδιά, αλλά αυτό δεν στάθηκε εμπόδιο στην ευτυχία τους. Ποτέ δεν μετάνιωσαν που είχαν συναντηθεί.

Όταν του την πήρε ο καρκίνος, ο Λάρι αποφάσισε να τη θάψει στο Παρίσι της, όπου επέστρεψε κι αυτός να ζήσει και να διηγηθεί την τελευταία του αλήθεια. Πριν γίνει μόνο ανάμνηση και λύπη. Σαν τα νεκρά φύλλα.

Εσύ που μ' αγαπούσες, εγώ που σ' αγαπούσα.
Μα η ζωή χωρίζει αυτούς που αγαπιούνται
σιγανά, χωρίς θόρυβο
κι η θάλασσα σβήνει από την άμμο
τα βήματα των χωρισμένων εραστών.

Ο μαυροντυμένος άντρας, ο πιο νέος και ψηλότερος, έβγαλε κάτω από το πανωφόρι του έναν μικρό λοστό και έσπασε τους μεντεσέδες της πόρτας. Σκλήθρες ξύλου πετάχτηκαν στο πλατύσκαλο.

Ο άλλος μπήκε πρώτος μέσα στο δωμάτιο που χρησίμευε για κουζίνα και γραφείο, με ένα μικρό διθέσιο καναπεδάκι και μια λάμπα στη γωνία. Κρατούσε πιστόλι στο χέρι, ένα από εκείνα τα κοντόκανο περίστροφα. Πριν ρίξει φώναξε: «Κύριε Στόουν; Κύριε Στόουν;»

Ο Λάρι δεν γύρισε, ούτε είπε τίποτα. Συνέχισε να κοιτάζει έξω από το παράθυρο.

Δύο ξεροί κρότοι αντήχησαν στον αέρα. Πριν καν τους ακούσει, ένιωσε ένα δυνατό κάψιμο στον δεξιό ώμο και έπειτα πιο χαμηλά, στο αριστερό πλευρό. Μια αίσθηση κάψας διαπέρασε το κορμί του. Ένιωσε το δέρμα στον θώρακα και στην κοιλιά του να σχίζεται, σαν να το είχε χτυπήσει με δύναμη κάτι από μέσα προς τα έξω.

Στα ρουθούνια του έφτασε καθαρά η μυρωδιά του καμένου από το πουκάμισό του.

Η αίσθηση ότι μούσκευε τον έκανε να απλώσει το χέρι προς την πληγή. Άγγιξε αμέσως ένα ρυάκι ζεστού υγρού που, μέσα από τα δάχτυλά του, έσταζε στο πάτωμα.

Παραλίγο να χαμηλώσει το βλέμμα, αλλά πρόλαβε να θυμηθεί ότι δεν έπρεπε να το κάνει. Το κόκκινο του αίματος δεν έπρεπε να λεκιάσει την αρχή της ταινίας του. Δεν υπήρχε περίπτωση.

Κάρφωσε πάλι για λίγο τα μάτια του στα νεκρά φύλλα στην αποβάθρα. Ώσπου εκείνη η ζέστη που είχε νιώσει πριν από λίγο, έντονη και ανυπόφορη, έγινε παγωνιά και το σώμα του ολόκληρο άρχισε να τρέμει. Γύρω του σκοτείνιαζε.

Ο Λάρι έκλεισε τα μάτια και αφέθηκε. Ένας ψίθυρος ακούστηκε: «Έρχομαι, Αμελί μου».

Οι δύο μαυροντυμένοι άρχισαν να φέρνουν τα πάνω κάτω στο μικρό διαμέρισμα. Ο πιο νέος έμεινε να ψάξει στην κουζίνα. Ο άλλος μπήκε στο υπνοδωμάτιο. Γύρισε αμέσως πίσω. Έκανε ένα νεύμα στον συνεργάτη του που ψαχούλευε ακόμα τα έπιπλα, και πήγε προς την εξώπορτα.

Κρατούσε στο χέρι έναν δακτυλογραφημένο φάκελο. Ένα μόνο αντίγραφο. Το είχε βρει δίπλα στη γραφομηχανή, πάνω σε ένα τραπεζάκι, στα πόδια του κρεβατιού.

Δίπλα στη μαύρη Ολιβέτι Λέτερα 22 έμειναν δύο φύλλα καρμπόν. Τέλεια τακτοποιημένα το ένα πάνω στο άλλο και με τα ίδια γράμματα εντυπωμένα πάνω τους.

Στην κορυφή διαβαζόταν καθαρά: *Υπόθεση 178.*

Στον σκουπιδοτενεκέ της κουζίνας, όπου ο νεαρός δεν πρόλαβε να κοιτάξει, υπήρχε η απόδειξη ενός ταχυδρομείου κοντά στο σπίτι. Πέντε φράγκα. Τόσο κόστιζε η αποστολή δύο φακέλων με αεροπορικό ταχυδρομείο από τη Γαλλία στο εξωτερικό.

Το βιβλίο αυτό είναι αφιερωμένο σε όλους εκείνους που έκαναν την αναζήτηση της αλήθειας σκοπό της ζωής τους.

Ξεκινώντας με τον Ουίλιαμ Στόουνμαν, πολεμικό ανταποκριτή της *Chicago Daily News*, και τον Ιταλοαμερικανό Τζόζεφ Ανιόνε, που με τις επίμονες προσπάθειές τους κατάφεραν να δώσουν στη δικαιοσύνη αρκετά στοιχεία για να στοιχειοθετηθεί δίκη και να καταδικαστούν οι υπεύθυνοι για τη σφαγή στο Καϊάτσο, όπου στις 13 Οκτωβρίου 1943, έχασαν τη ζωή τους δύο ολόκληρες οικογένειες: τέσσερις άντρες, επτά γυναίκες και έντεκα παιδιά. Για να φτάσουμε σε πιο πρόσφατες εποχές, σε δημοσιογράφους όπως η Ιλάρια Άλπι και ο Μιράν Χρόβατιν που θυσίασαν τη ζωή τους στον βωμό της αλήθειας.

Το βιβλίο αφιερώνεται επίσης στους αμάχους που έχουν πέσει θύματα των πολέμων. Ανάμεσά τους και ο παππούς μου, ο Τζοβάνι, που σκοτώθηκε στο Μοντραγκόνε, μαζί με άλλους δεκαέξι αθώους, σε μια από τις πολλές σφαγές των ναζί που μάτωσαν την Ιταλία μετά τις 8 Σεπτεμβρίου του 1943. Τις σφαγές με τις οποίες η συνείδηση της κοινωνίας και της πολιτικής της χώρας μας δεν θέλησε ποτέ να αναμετρηθεί μέχρι τέλους.